

Krištof Dovjak

HČERE, POGREB, POROKA

Zbirka e-DRAMA

HČERE, POGREB, POROKA Krištof Dovjak

Urednik Frane Mazovec

Skulpturi na platnicah Nesim Tahirović, *Obredni predmet IV.* in *Obredni predmet I.*

Fotografija Munever Salihović

Lektura S.S.

Oblikovanje, prelom in digitalizacija MM grafika d.o.o., Radomlje

Založnik Seguro d.o.o., Ljubljana, 2015

Za založnika Frane Mazovec

E-pošta e-knjiga.org@outlook.com

Izdaja je brezplačno dostopna na spletni strani
e-knjiga.org
dLib.si

Imetnik stvarnih avtorskih pravic na tem delu je Krištof Dovjak. To delo je na razpolago pod pogoji licence Creative Commons 2.5 (priznanje avtorstva, nekomercialno, brez predelav). V skladu s to licenco sme vsak uporabnik ob priznanju avtorstva delo razmnoževati, distribuirati, javno priobčevati in dajati v najem, vendar samo v nekomercialne namene. Dela ni dovoljeno predelovati.

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Narodna in univerzitetna knjižnica, Ljubljana

821.163.6-2(0.034.2)

DOVJAK, Krištof

Hčere, pogreb, poroka [Elektronski vir] / Krištof Dovjak. - El. knjiga. - Ljubljana : Dedal, 2015. -
(Zbirka e-Drama)

Način dostopa (URL): <http://www.e-knjiga.org>

ISBN 978-961-6612-64-7 (pdf)

ISBN 978-961-6612-65-4 (ePub)

279553536

©Seguro d.o.o., Ljubljana, 2015

Krištof Dovjak

HČERE, POGREB, POROKA

(igra v dveh delih)

Osebe:

Bertrada, druga hči Karla Velikega iz zakona s Hildegardo, 35 let

Theodrada, prva hči Karla Velikega iz zakona s Fastrado, 31 let

Hiltruda, druga hči Karla Velikega iz zakona s Fastrado, 27 let

Norec, nedoločljive starosti in spola

Godi se v Aachnu, 28. januarja 814, na dan smrti in pogreba

Karla Velikega

PRVI DEL

PRVI PRIZOR

(Odrska zavesa je odprta. Na sredini odra je spuščena bela platnena zavesa. Skoznjo pride v ospredje Bertrada z morsko spužvo v rokah. Tik pred rampo z nemirnim pogledom išče oporne točke v svetlobi, ki jo obseva. Začuti spužvo v rokah, stisne pest. Iz spužve pricurrlja voda, ki ji omoči stegna. Roko, s katero drži spužvo, rahlo privzdigne. Zdaj voda curlja po tleh. Z desne pride Hiltruda. Nosi porcelanasto skledo za umivanje, iz katere se dviga para.)

BERTRADA: Tipam vodo. Mrzla odteka v mrzel začetek dneva. Polzi med prsti.

HILTRUDA: Vročja je, do roba, težko držim.

BERTRADA: Tla so spolzka. Pazi s skledo.

HILTRUDA: Pazim.

BERTRADA: Vsako jutro, ob zori je vstal. In vsakič, kadar sem ga opazovala, mi je šepnil: *(Zašepeta.)* »Saj se bom vrnil, Berta.«

HILTRUDA: Pusti zdaj Angilberta.

BERTRADA: Očka se bo vrnil, Hiltruda, trapica. *(Se veselo zavrti okrog svoje osi.)* In bo tako kakor prej, in bo tako kot je bilo. *(Se ustavi. Pogleda navzgor.)* Zakaj ne znam sprejeti? Ne znam, ne znam.

HILTRUDA: Danes zjutraj, osemindvajsetega januarja, po prejetju svetega olja, v dvainsedemdesetem letu, po sedeminštiridesetih letih vladanja, je Karl Veliki ob devetih zjutraj, po sedmih dneh ležanja v postelji, po postu, ki mu tokrat ni pomagal in so mu ga zdravniki odsvetovali, omagal, Berta.

BERTRADA: Si govorila z Einhardtom?

HILTRUDA: Sem, kako veš?

BERTRADA: Tako si zdrdrala tole smrt, kot da bi nekje že vse prebrala. Mrzlo je, tuje. Einhardt je imel že vse napisano, mar ne?

HILTRUDA: Kako pa naj bi imel že napisano?

BERTRADA: Pustil je prostorček za čudno, zgodnjo uro.

HILTRUDA: Devet ni zgodnja ura.

BERTRADA: Zgodnja zame, zgodnja za smrt. Rada poležim. Dvor, razkošje kvarita.

HILTRUDA: Meni se danes zdi cel dvor čuden, tuj.

BERTRADA: Kot otrok sem lahko zgodaj vstajala, zdaj pa ne. Sem šla k mami, pa je zmeraj spala. On ne. S spancem je bil sprt. Vstal je ob zori, se umil kakor vojak, do pasu gol, z ledeno mrzlo vodo in odšel, od dela zasvojen, skoz vrata. Ob vsem je našel čas za učenje. Kako srečen je bil, kako me je objel in dvignil visoko, visoko, ko sem na papir napisala prvo besedo. V očeh so se mu nabrale solze. Zato, ker mi je uspelo ali zato, ker sam ni znal pisati? Kakor skriva

otrok suhe hruške pod blazino, je skrival oče povoščene tablice za vajo. Čudno. Ni in ni mu šlo od rok. Bral je z lahkoto, se čudovito izražal v več jezikih, nekaj malega celo v arabščini, pisanje pa mu ni šlo. Čim je vzel pero v roko, je bil nebogljen ob čičkah-čackah. Zanj so bile črke kaos, ki ga ni in ni ukrotil, labirint, iz katerega ni znal ven.

HILTRUDA: Še včeraj me je močno držal za roko. Bil je dobre volje. Rekel je, da so moški predvsem zato na svetu, da pogrejejo ženskam dolge, tanke premrle prste, dlani.

BERTRADA: Nočem v samostan.

HILTRUDA: *(Odloži skledo. Šepne.)* Jaz tudi ne!

BERTRADA: *(Zakriči.)* Luj, povsod so tvoji ovaduhi! Vohljate, brskate, nečednosti iščete!!

HILTRUDA: Ludvik je vendar najin brat.

BERTRADA: *(Objame Hiltrudo.)* Res si naivna. Ludvik bo novi »Vivat Imperator!«

DRUGI PRIZOR

(Prejšnji. Theodrada.)

THEODRADA: *(Odgrne zaveso za širino svojih rok in se zadere na ves glas.)* Kje se obiraš, Hiltruda!!?? *(Zdaj odgrne zaveso do konca, najprej v desno stran, potem še na drugo stran. V ozadju vidimo golo truplo, ki leži na lesenih parah.)* Hiltruda?

(Hiltruda dvigne skledo in se, po prstih, pomakne iz ospredja h golemu truplu. Theodrada gre istočasno, stroga, mimo nje do Bertrade. Bertrada nepremična, stiska spužvo, iz katere še kaplja voda. Theodrada strmi v Bertrado. Hiltruda še zmeraj drži skledo v rokah nad truplom in, negotova, opazuje zdaj očetovo truplo, zdaj sestri.)

THEODRADA: Kam bolščiš?

BERTRADA: Kdo je, pravzaprav, naš oče, Thea?

THEODRADA: Pater Europae. Cesar svetega rimskega cesarstva. Se ti smili?

BERTRADA: Zaboga, mrtev je.

THEODRADA: Živel je še enkrat dlje, kot se živi.

BERTRADA: Ko je zbolel, ga je potegnilo dol, skupaj z ustnicami, v žalost. Toliko načrtov je še imel.

THEODRADA: Ludvik bo postoril.

BERTRADA: Mojster Alcuin je napisal, da ima pobožni deček Ludvik krasne, bele zobe, a jih noče pokazati. Ludvik se ne zna smejati, Thea. Mar ni oče bistvenega vzel s seboj?

THEODRADA: Kaj je bistveno?

BERTRADA: Spontana ognjevitost in dobrodušen smeh, če ne smeh, ljubeč nasmeh. Rad nas je imel in z vnuki je bil tak otrok.

THEODRADA: Cesarstva ni vzel s seboj. Preveč ga je razširil, utrdil, obtežil.

BERTRADA: Toži se mi po Angilbertu. Odsotnost njegovega duha me še bolj ubija kakor povoščena pragmatičnost.

THEODRADA: Mencaš kakor dékla, ki je med ribanjem tal izgubila devištvo.

BERTRADA: Mar nismo vse, po svoje, dékle?

THEODRADA: Nas je vzgajal za dékle ali za opatinje?

BERTRADA: Hotel je, da gledamo naprej.

THEODRADA: Ludvik bo gledal naprej.

HILTRUDA: Lani, na Ludvikovem kronanju, se mi je zdel oče zaskrbljen.

THEODRADA: Je imel kakšno izbiro?

BERTRADA: Vsakomur se vsaj malo zavihajo ustnice v samozadovoljstvo, ko začuti rob krone na čelu, Ludvik pa je tako resnoben, tog. Plečata ledena sveča je, ki se ne stali.

THEODRADA: Drži se zapovedi.

BERTRADA: Aix je že celo leto poln njegovih oprod.

HILTRUDA: Očeta so opazovali celo pri plavanju.

THEODRADA: Tako se to dela. Drugače očitno ne gre.

BERTRADA: Oče je potopil glavo pod vodo, zajel zrak, zamahnil. Ludvik pa je živ mrlič.

HILTRUDA: Imenitno bi lahko plaval mrtvaka.

BERTRADA: Razgnal bo dvor in nas nagnal po samostanih.

THEODRADA: Berta, lepo te prosim, očeta smo pustile nagega na parah. Umijmo ga do konca.

BERTRADA: Nisem vajena. Ta spužva.

THEODRADA: Zakaj se smiliš sama sebi?

BERTRADA: Povsod ga je bilo toliko, da imam zmedo v glavi. V ušesih mi šumi njegov »vrnil se bom«.

THEODRADA: Dobro si ga oglej. Dokler se ga boš spominjala, se mu ne bo potrebno vračati.

BERTRADA: Nočem se spominjati mrliča.

THEODRADA: Scrkljana si.

BERTRADA: Kako pa se sploh ravna s to spužvo sluzasto? Nekaj v mojih dlaneh mi pravi, da sem smešna, neuporabna, da sem nerodni približek. Približki pa niso dovolj. Niti ožeti je ne znam. Zakaj tega ne postorijo spletične?

THEODRADA: Zato, ker je dolžnost najbližjih, da se poslovimo s toplino.

BERTRADA: Ta voda je mrzla, opatinja.

THEODRADA: Hiltruda je prinesla vročo.

BERTRADA: Sproti se hladi. Ali ti sploh kdaj pomisliš, kaj je toplina, prekrvavljenost, zamah, vzgon? Vročča kri je tista dediščina, ki sem jo dobila. Rotruda prav tako. V Bizancu so jo klicali Erythro.

HILTRUDA: Erythro pomeni rdeča, krvava. Zlata? Homer uporablja ta izraz za baker.

THEODRADA: Nehajta!!

BERTRADA: Je sanjala, princeska, tako kot vse, princeskaste sanje, kronice zlate, blazinice rdeče in Konstantina šestega, ki z debelim, zlatim žezlom ozaljšan ves čas škili v stegna ženstvena? Moje krilo je mokro, mrzla spužva. Stegna pa mi ves čas puhtijo, puhtijo, Thea.

HILTRUDA: Mene bolijo roke.

THEODRADA: Tudi jaz sem odrasla na dvoru. Tudi sama sem puhtela.

BERTRADA: Pet let si mlajša od mene, pa se obnašaš kakor starka.

THEODRADA: Res si smešna. Od kod si prav zdajle privlekla Rotrudo in Konstantina?

BERTRADA: Kako ji je bilo v Bizancu, Rotrudi?

THEODRADA: V Aixu smo. Osemindvajseti januar je. Piše se leto gospodovo osemsto štirinajst.

BERTRADA: Kako se je pisalo najini sestri? V katerih letih gospodovih je bila v Bizancu?

THEODRADA: Ne spomnim se.

BERTRADA: Ga je kot deklica ljubila, Konstantina otroka? Se mu je smehljala, šestemu, kot se smehljajo punce fantom? Sta uganjala pod mizo vragolije, še preden je cesarska družina pojedla do konca? Ga je kdaj zlasala, spraskala?

HILTRUDA: Ti ni nikoli povedala?

THEODRADA: Hiltruda ne vtikaj se! Povsod so Lujevi možje.

BERTRADA: Ti ne veš, kako jo, prekrvavljeno, pogrešam. Brala nam je grške tragedije. Bilo je lepo. K njej je legal rdeči, vroči Rorgon, grof, k meni Angilbert, ki je pel med ljubljenjem.

THEODRADA: Jaz se nad tem nisem nikoli zgražala, nasprotno.

BERTRADA: Bo Einhardt pisal tudi o ljubezni?

THEODRADA: Bomo videli, kako se bosta ujela z Ludvikom.

BERTRADA: Ti si res bakrena. Oprosti.

THEODRADA: Dovolj sem stara, bom že prenesla. Tudi v samostan bom šla.

HILTRUDA: Tu sem, očka, tu sem, sestri, tu sem, skleda, tu sem voda.

BERTRADA: Kaj so pravzaprav samostani, nekakšne postojanke?

THEODRADA: Vprašaj Angilberta. Znan je po tem, da drži menihe na kratko in dobro veš, da njegova opatija prinaša veliko denarja. St. Riquer je tako lepo preuredil.

BERTRADA: Oče je tam prebil celo pomlad. Je tega res že štirinajst let? Takrat sem svojega fantka pustila pri njegovem očetu. Ga bo nasledil kot opat, Nithard Angilberta? Bo učenjak, vreden svojega očeta? Je mogoče zavrteti čas nazaj v tiste lepe dni, ko je bila ves čas pomlad in sem brala Angilbertove pesmi? Alcuin mu je polaskal in ga imenoval Homerja. Sama sem bila do Angilbertovega pisanja ves čas kritična, on pa je kar sprejemal in popravljal. Jaz pa ne sprejemam, nikakršnih koncev ne sprejemam dobro.

THEODRADA: *(Stopi do nje. Iz rok ji potegne spužvo.)* Sentimentalna si, Berta.

BERTRADA: Ko človek odide, ko izdihne, ne vzame svojih obetov s seboj. Saj je tako? Reci, da je.

THEODRADA: Oče je pri Bogu.

BERTRADA: Ti zares veruješ, da sedi ob nebeškem kralju? Tudi prav. Jaz ne.

HILTRUDA: Jaz tudi ne. Meni se zdi, zdi, zdi...

THEODRADA: Jaz ne vem več, kaj je prav.

BERTRADA: Ne znam moliti, Thea, sestra. Mrmram. Približno, nezbrano mečem iz ust besede.

THEODRADA: Molitev je veččina.

BERTRADA: So naša občutja in vedenja prav tako veččina? Je človeški razum približek približkov?

THEODRADA: Spužvo imaš, uporabi jo!

BERTRADA: Kaj pa vemo o njem? Včeraj se je še postil, v upanju, da bo premagal mrzlico. Še mesec nazaj je jezdil, lovil, zdaj pa, s konja snet, leži na mrazu nag. Slišim lisice, ki z repi opletajo. Ali spodobnost šelesti? So pripeljali mrliški voz? Ga ne bomo odpeljali v St. Denis?

HILTRUDA: Tam ležijo, ležijo, ležijo kamniti sarkofagi.

BERTRADA: Nič ni dal na pogreb, ne na sarkofag, ne na epitaf. Če je na kaj mislil, je na vrnitev. Ampak na kakšno vrsto vrnitve je mislil?

HILTRUDA: Gotovo si je želel v St. Denis, k očetu, k materi? Tam ležijo prapori.

THEODRADA: Ne odločamo, kdaj se dvigne papore. Zato smo tu, da ga umijemo, oblečemo.

BERTRADA: To umivanje... Nag je še večji.

HILTRUDA: Tu sem, težko držim, ne vidim več, je skleda, je voda, je megla iz vode, ki žgačka po nosu, bi kihnila, pa ne morem, ne smem, se tudi tresem, me roke bolijo.

BERTRADA: *(Vzkipi.)* Oče res ni želel pogreba v Aixu!!!

THEODRADA: Oče ne želi ničesar več. Umijmo ga in konec in zbogom. Sploh pa: želje so drobne uši, srbijo, hlastajo, mrgolijo, sesajo.

HILTRUDA: Umijmo, oblecimo, pokrijmo s solzami. So že za vrati, Ludvikovi možje, skleda, voda, kihnila bi, pa se ne spodobi.

BERTRADA: Kdo pa so, da lahko kar vdrejo?

THEODRADA: Dvor, dvorjani.

BERTRADA: Zakaj se Ludvik tako mudi s pogrebom?

THEODRADA: Kako pa veš, da je prav Ludvik, ki priganja?

BERTRADA: V čigavem interesu pa je, da očeta čim prej pokopljemo? Ludvik bo pustil, da planejo po mrliču? Celó ob obedih čaka dvor ob strani, ponižno in pohlevno ob zidu, na klopeh. Ko vstane kralj, kraljica, njuni otroci siti, šele takrat lahko dvorjani planejo po ostankih.

THEODRADA: Sit kralj, sita kraljica, siti njuni otroci? Jim sploh znaš, vsem Karlovim otrokom, naštetim imena?

- BERTRADA:** Je prva Adelide, ki je moji materi Hiltradi umrla enoletna, ali je prva Adelturde, ki jo je rodila konkubina Gersuinde? Je prva Rotruda, že štiri leta pokojna, ali Ruodhaida, opatinja iz Faremoutiersa, ki se je rodila konkubini Madelgard?
- THEODRADA:** O zakonskih ženah in konkubinah se še bo razpravljalo, Berta. Spet brez naju dveh, čeprav bi jaz o konkubinah marsikaj rekla.
- BERTRADA:** Me tri smo, po tvoje, dobre le za poštevanko, gramatiko in rojstva? Zakaj ti gredo samo konkubine v nos?
- THEODRADA:** Oče ni bil zvest.
- BERTRADA:** Prvo konkubino je odslovil zaradi strateških interesov v Lombardiji in se poročil z Desiderado. Ko je dosegel svoje na jugu, je zakonsko ženo odmisлил, se ozrl gor na sever in vzel v zakon mojo mamo. Mogoče so se mu zakoni iz preračunljivosti tako zamerili, da nam ni pustil v zakon.
- THEODRADA:** Hiltrudo, tvojo mamo, je ljubil.
- BERTRADA:** Ženske je nasploh zelo ljubil. Ob moji mami sta mu otroke rodili vsaj še dve priležnici. Nehaj s tem, lepo te prosim. Ko je moja mama umrla, se je poročil s tvojo. Ji je bil zvest, Fastradi?
- THEODRADA:** Zakon je eno, umazano prešuštvo drugo.
- BERTRADA:** Če mene vprašaš, se mi zakon iz preračunljivosti zdi bolj umazan kakor poležavanje ob konkubinah, ki te tako motijo, Thea. Saj nisi bakrena. Verjetno ti manjka le malo moške družbe v samostanu!
- THEODRADA:** Kaj pa ti veš o samostanih?
- BERTRADA:** A ja?
- THEODRADA:** No, naštej jih že: brate, sestre, polbrate, polsestre, če znaš!!
- BERTRADA:** Prvi je bil Karl mlajši; že pokojni, druga Adelhaid, ni prispela do Lyona; umrla kot dojenčica; potem Rotruda, rojena pet let pred mano.
- THEODRADA:** Med vama je brat.
- BERTRADA:** Krščen za Karlomana, preimenovan v Pipina. Zakaj? Da ne bi nenadoma tudi on umrl v čudnih okoliščinah, kakor striček, s katerim je papa v začetku vladanja delil krono? Vraževerje?
- THEODRADA:** Sam papež mu je bil za botra.
- BERTRADA:** Papež, papež... Tu sta še dvojčka Lothar in Luis.
- THEODRADA:** Rodila sta se sedemsto oseminsedemdesetega leta.
- BERTRADA:** Lothar je v zgodnjem otroštvu, dveleten, umrl. Luis pa je postal tako mrk, da že od lani deli z očetom krono in je, ha-ha, za naslednika. Tretja hči, Gizela, sestra, je pokopana, prav tako, četrta, Hildegarda. Tamle stoji tvoja prava sestra Hiltruda. Rodila se je tri leta za tabo, ki si prva hči očetovega zakona s tretjo ženo Fastrado. Jaz, rojena štiri leta za Rotrudo, sem bila pa namenjena princu.
-

THEODRADA: Rotruda prav tako.

BERTRADA: Oče naš, ki nas je imel tako rad, da se nikoli ni želel ločiti od nas, je kralja Offo, njegovo nerodno in preračunljivo snubljenje nekam poslal, prav tako njegove ladje iz naših pristanišč.

THEODRADA: In si ostala samska.

BERTRADA: Imam Angilberta.

THEODRADA: Rotruda pa je imela Rorgona.

BERTRADA: Ti naštejem še polbrate in polsestre, ki so jih rodile konkubine? Ne, bolje bo, da očetove zunajzakonske obveznosti preskočiva in se ustaviva pri svetem cesarstvu, ki mu ga je bil ad-hoc dodelil že v Paderbornu papež Leon.

THEODRADA: In?

BERTRADA: Tja je prisopihal...

THEODRADA: ... ker se je ustrašil, da mu Rimljani ne iztaknejo oči in ne odrežejo jezika.

BERTRADA: In mednožja.

THEODRADA: Jezus-Kristus, kako pa govoriva. (*Se pritajeno smeji. Usta si pokrije z dlanjo.*) Res, ves presran in bled je pristal (*Zdaj smeha ne more več skriti.*), da po hitrem, hitrem postopku, v močno zastraženi Baziliki Sv. Petra položi, v imenu Boga, krono na očetovo betico in mu reče...

BERTRADA: Čira-čara-hokus-pokus.

THEODRADA: (*Smrtno resno.*) Ne! Ne reče tega. Imperator Romanum, reče. Imperator! Imperator!

BERTRADA: (*Zaostri.*) Briga me Imperator! Hočem resnico.

THEODRADA: To je resnica. To je resničnost!

BERTRADA: Mar oče ni bil zasvojen le z delom? Zakaj je pristal na darovnico? Ni bil dovolj močan? Ni bil dovolj načelen?

THEODRADA: Preveč si radovedna.

BERTRADA: Kaj sem, kaj?

THEODRADA: (*Prime Bertrado za rame in jo rahlo strese.*) Preveč si nežna, radoživa in preveč pričakuješ od ljudi.

BERTRADA: Ne gre za nežnost.

THEODRADA: (*Poboža Bertrado po laseh in licu.*) Sestra, veš da...

BERTRADA: Pusti me.

THEODRADA: Nismo zato, da bi delale zgodovino, temveč da rodimo.

BERTRADA: Zakaj me božaš, tolažiš? Zakaj zapeljuješ?

THEODRADA: Rodila si Nitharda in Hartnida, Berta, mar ni rojstvo največ, kar ženska svetu dá?

BERTRADA: Vzgojena sem na dvoru. Oče nas je obravnaval enakopravno. Terjal je od nas, da smo vsaj košček zgodovine!!! Preveč je spoštoval žensko, da bi nas dajal v zakon bodočim kraljem.

THEODRADA: Spet slaba matematika. Če bi nas poročal s princu ali kralji, bi imel še večje probleme z dediščino.

HILTRUDA: Zdi se mi, da nas je imel preprosto tako rad, da se ni želel ločiti od nas. Vse nas je imel na kupu, bili smo kakor klobčič in on velik tigrast mačkon.

THEODRADA: Lepo povedano, Hiltruda.

BERTRADA: Ne pristajam na približek, na preproščino. Preproščina je zaton, je zdrs v povprečje, okornost, otopelost, ni vzgon, zamah, ni vzdih, ni v mrzlo vodo potopljena glava pri plavanju.

HILTRUDA: Vzgon? Zamah? Vzdih?

THEODRADA: Ne moreš biti tako močna, kakor je bil oče, Berta.

BERTRADA: Vem, da ne.

THEODRADA: Torej nehajva. Slišali bodo. Narobe si bodo tolmačili.

BERTRADA: Briga me za Lujeva ušesca.

THEODRADA: Mene pa ne!

BERTRADA: Luj je še večja preproščina kakor ti.

THEODRADA: Preprostost ni greh.

BERTRADA: Govorim o neumnosti. Če pristanemo na povprečje, nezahtevnost, črednost, otopelost, kako priročni bodo postali povodci za povzpeticnike, ki zatezajo z lažmi, s hinavščino in preračunljivostjo. Se boš pustila vpreči? Bomo poneumili in vpregli cel svet? Me božaš za laž, za oblast, za moč krone zaradi krone, za moč zlagane pobožnosti?

THEODRADA: Ne govori čez cerkev.

BERTRADA: Ne govorim čez skromno, sočutno, radodarno cerkev. Govorim o ponarejanju. Mi smo konjušarji! Majordomi smo stregli Merovingom, potem papežem. Ves čas smo se z brezobzirno preračunljivostjo napihovali. In zdaj, ko je očkov trebuh odgrnjen, ko imamo vse in bo Ludvik brez dilem, brez spletk, brez bitk »vivat Imperator«? Če ne bomo šli naprej, bo očetov trebuh razneslo. Kakor lava nas bo pokrila gnojnica povzpeticnosti, egoizma in samozadostnosti. Oče je povabil Alcuina, ker je vedel, kaj nam manjka!!! Se je ponižal, ko je pri štiridesetih letih postal šolarček, ki pridno hodi k pouku? Noben kralj tega ne bi naredil. Oče je hlatal po izobrazbi in zaradi tega mene untergang imperija precej manj skrbi kakor untergang znanja in omike. Kar pa se tiče skromnosti: njegova pobožna, skromna, preprosta želja je, da postanejo vsi dečki deležni šolanja. Nekje obstaja celo dekret! Evropa, draga moja, brez takšnih dekretov ni nič in Alcuinova knjižnica v Aixu ni nič slabša od tiste v Yorku!

HILTRUDA: Jaz rada hodim v knjižnico.

BERTRADA: Bomo brali ali stregli slepilom, ki nas rinejo v otopelost, v povprečje, v meglico, opatinja Argentuilska?

THEODRADA: Jaz ne strežem slepilom.

BERTRADA: Slepilo je naša dediščina.

THEODRADA: Pazi, tla so spolzka, lahko padeš.

BERTRADA: Constitutum Donatio Constantini...

THEODRADA: Kaj je takšnega s Konstantinovo darovnico? Spisana je petsto let nazaj, tristo štiriindvajsetega leta, če sva natančni.

BERTRADA: Če sva še bolj natančni, morava priznati, da je spisana sedemsto dvainpetdesetega, pri pisarjih papeža Štefana II., in je ponaredek, ki tako smrdi do neba, da nas je lahko samo globoko v rit sram.

THEODRADA: Cerkev ni ponarejala, ne ponareja, ne bo ponarejala.

BERTRADA: Pravljica!

THEODRADA: Boš ti sodila?

BERTRADA: Če ne bom jaz, bo pa Angilbert. Veliko ve. Prisilila ga bom, da povemo po resnici.

THEODRADA: Kaj pa je resnica?

BERTRADA: Se ti zdi logično, da rimski cesar, kakršen je bil Konstantin Veliki, s svojo močjo že pred petstotimi leti tebi nič, meni nič šenka nekemu papežu Silvestru in nekim njegovim pogoltnim naslednikom »mizico pogrni se«?

THEODRADA: Konstantin Veliki je bil gobavec.

BERTRADA: In mi z njim.

THEODRADA: Svečeniki so mu svetovali, naj se vsak dan dvakrat umiva s krvjo novorojenčkov. Papež Silvester, ki ga daješ v nič, pa ga je s čudežem ozdravil gobavosti in barbarstva.

BERTRADA: Si ti hodila v kakšno vaško šolo pri trmoglavih Sasih ali so te šolali na dvoru?

THEODRADA: Dobro veš, da sem deležna takšnih učiteljev kot ti.

BERTRADA: Noben učitelj nam ni povedal, da je Konstantinova darovnica velik kup dreka.

THEODRADA: Za božjo voljo, tiše! Vrgli te bodo v greznico in za sabo boš potegnila še Angilberta.

BERTRADA: Prav. Potemtakem bo pač resnica v greznici. Konstantinova darovnica nima nobene zveze z resnico, ne z zgodovino, ne z novorojenčki, ki so dali kri tudi za našo krono, veliko krvi.

THEODRADA: To je vendar edini dokument, na katerega se je oče lahko oprl, da je sploh lahko vdihnil in dal zagon Evropi.

BERTRADA: O tej opori vrabci na dvorišču pač ne čivkajo. Ludvik kos s škrlatnim kljunom pa pridno in pobožno skače med njimi in pobira črve – zase.

THEODRADA: Berta, zakaj šele zdaj odpiraš to vprašanje?

BERTRADA: Zaradi lažne pobožnosti, ki se je bojim in se ji upiram! Vem, zamujam! Zamujam!

THEODRADA: Če si tako prepričana v svoj prav, mogoče res.

BERTRADA: Če zamudimo, bomo pod črvi. Če ne zbezamo sami resnice iz greznice, jo bodo pač deževniki. Kosov je namreč premalo, da bi vse pobrali.

THEODRADA: Oče si zasluži dostojne besede, dostojen pogovor, dostojen pokop: ne spodobi se, s črvi, Bertrada!!!!

BERTRADA: Ko zmanjka argumentov, sta tu magični besedi: dostojnost, spodobnost.

THEODRADA: Kam drezaš? V tragedijo?

BERTRADA: Rotruda nam je brala, sproti tolmačila Sofokleja. Ne, nobena Antigona nisem.

THEODRADA: Kaj pa hočeš?

BERTRADA: Da povemo resnico, da temeljito obrusimo omiko, ne mečev. Ne pristajam na to, da moram po ukazu nekakšne zlagane pobožnosti in spodobnosti umivati truplo. To sploh ni bistveno!!!

THEODRADA: Blasfemija!

BERTRADA: Ne bodi neumna. Kakšna blasfemija. Preprosto ne znam s to spužvo. Sploh pa, zakaj bo pokop že danes? Komu se tako mudi?

HILTRUDA: Koga moti St. Denis?

THEODRADA: Truplo hitro zgnije.

BERTRADA: Zaboga, januar je, mraz je. Idealen čas za trupla.

THEODRADA: Prosim, molči, molči!!! Ni najina stvar. Ženski sva.

BERTRADA: Na ramena najinega očeta, ki ga imam neznansko rada, nikoli ni sedal golob. Konstantinova darovnica je namenjena oblasti, moči, nedotakljivosti, nekakšni svetosti in je z omiko v popolnem nasprotju. Tragično se mi zdi, da jo je oče prav nizkotno priznal. Ko se ga spominjam, golega do pasu, s kesanjem, z anagnosis med ustnicami, mi zmanjka tal pod nogami. Je bila očetova poslednja volja popraviti napake in ga je zato potegnilo v žalobnost, ko je zbolel? Če že umivamo, potem umivajmo s takšno voljo, ne s spužvo!

THEODRADA: Se ne znaš ustaviti?

BERTRADA: Ne. Kot punčka sem vstajala pred peto in se vtihotapila v njegovo sobo. Do pasu gol je mrmral Kesanje. Ko se je umil, oblekel, me je toplo, kakor hrt nemočno pogledal, me pobožal in mi šepnil: »Saj se bom vrnil, punčka moja.« Zakaj ta njegova potreba po vračanju, če ne zato, da bi popravil napake?

THEODRADA: Preveč si lastiš očeta in preveličuješ otroške spomine. Pozabljaš, da tvoj deklinški spomin ni niti franža cesarskega ogrinjala. Oče je in bo Pater Europae.

BERTRADA: In mi sinovi, hčere očeta Evrope smo zbežljali s truplom! Zagrebimo vse, kar je narobe, pa ne bo nič več narobe. Če dolgo ponavljaš laž, postane resnica, mar ne? Dosti imam površinskega umivanja trupel. Mar nismo namenjeni naprej?

HILTRUDA: Jaz nisem bila namenjena nikomur in nikamor, nimam moči, me bo zgodovina pozabila, potopila se bom, voda me bo odnesla. (*Hiltrudi pade skleda za umivanje na tla in se razbije.*)

THEODRADA: (*Steče k Hiltrudi.*) Nesrečnica!!! Razbila si očkovo skledo.

- BERTRADA:** Kaj pa je razbit porcelan? V svoj samostan ga odpelji in prodajaj po dobri ceni kot relikvije, celo v črepinjah je namreč Karlov znoj in šel bo odlično v promet.
- THEODRADA:** *(Pobira črepinje. Hiltruda nepremično stmi vanjo. Bertrada se zazre v svetlobo nad rampo in nemirno mežika z očmi.)* Ne maram tega! Ne maram! Življenje je takšno kakor črepinje. Črepinje pa je treba pobrati z golimi rokami.
- BERTRADA:** Nočem biti od črepinj, temveč od obeta.
- HILTRUDA:** Ne glejta me tako očitajoče!!!!
- THEODRADA:** Tišina!!! Obe!!! Se bomo prepirale ob mrliču?
- HILTRUDA:** Nisem hotela, kar padla je iz rok, skleda, voda, ne vem...
- THEODRADA:** Ti ne veš ničesar! Ti si neumna.
- HILTRUDA:** Komu vse sem sestra in komu vse polsestra?
- THEODRADA:** Je to sploh pomembno?
- BERTRADA:** Ti praviš, da je Hiltruda neumna, ti? *(Bolšči v svetlobo nad rampo in vse bolj mežika.)*
- HILTRUDA:** Ko bo pogreb mimo, se bom postavila ob cesto in čakala. Nekdo me bo že spravil iz tega kraja. Vzel me bo na konja. Lahko bom rekla, pomahala »zbogom«. Zaživela bom, pozabila to temno, mrzlo jutro, nago očetovo telo. O bog, kako nas je imel rad.
- BERTRADA:** *(Še bolj mežika.)* Je to sploh res?
- THEODRADA:** Kako si drzneš!!!?
- BERTRADA:** *(Mežika, čez ustnice ji vdira slina.)* Mar mu ni bila ljubša politika?
- THEODRADA:** Se ni z njegovo politiko vse na tem svetu spremenilo, uredilo?
- BERTRADA:** *(Mežika, sline na ustnicah je vse več.)* Bo zdaj sprememb na bolje konec?
- HILTRUDA:** Tega ne more biti kar konec.
- THEODRADA:** Obe sta čisto zmedeni. Umijta ga!
- BERTRADA:** Meni se tla pod nogami izmikajo.
- HILTRUDA:** Meni je padla skleda iz rok, voda.
- THEODRADA:** *(Vrže črepinje na tla.)* Tako ne bo šlo. *(Odločno se loti umivanja očetovega trupla.)*
- HILTRUDA:** Se bo res razbilo, razlilo, me bo potegnilo, me bo ljudstvo pozabilo, kdo sem, kaj sem, razbila sem očkovo posodo, porcelan, črepinje, mraz, sneg, januar. Naj me kdo objame!!!
(Theodrada srepo gleda Hiltrudo in umiva mrliča naprej. Bertradi mezi pena sline iz ust. Čisto počasi se sesede. Hiltruda steče k njej. Obrne jo na bok in objame.)
- THEODRADA:** *(Skloni glavo.)* Čeprav so občutki otopeli, čutim živo vodo. Moja stopala so mehka, kolena prožna. Na tleh stojim in te umivam, oče. Tvoje telo je trdo.
- HILTRUDA:** Jaz pa, jaz imam tak čuden občutek, Berta. Vedno, kadar kdo umre, vrti, vrti s spominom človek čas nazaj in je napol v preteklosti, napol v sedanjosti. Nekaj čudnega, neotipljivega me ob smrtih objame, po malem me premika, privzdigne ne. Tudi podre me ne. Vedno, kadar kdo umre, se mi zdi, da se resničnost spremeni. Spustila sem skledo. Oprosti, Thea. Razbila sem jo.

BERTRADA: *(Počasi prihaja k sebi.)* Jutro, gola zora in poljub v šepetu... *(Se ove.)* Spet? *(Vstane, globoko vdahne, gleda, kje je, in se zbere.)* Krepka sem, oče! Angilberta sem oprtala na rame in si mi ga z veseljem dovolil odnesti k sebi.

THEODRADA: *(Se umakne od trupla in spet začne pobirati črepinje.)* V redu si. Ti si v redu Berta.

HILTRUDA: Se resničnost razbije, če se razbije porcelan z vzhoda? Oprosti, Thea, oprosti, Berta, oprosti, oče.

TRETJI PRIZOR

(Prejšnji. Vstopi Norec. Ves čas prizora ga kraljeve hčere ignorirajo. Zanje ne obstaja.)

NOREC: Ste se spričkale?

THEODRADA: Samo skleda je, Hiltruda, samo razbita skleda. Nehaj!

NOREC: *(Se za hip ozre nazaj.)* Ups, pa res. Črepinje! *(Stopi čez črepinje. Se za hip ozre nazaj.)* Še urezal se bo kdo. Odprta rana in mrlič ne gresta vkup. Lahko te ubije sepsa. Torej se niste spričkale? *(Se za hip ozre nazaj.)* Sem veliko zamudil? *(Se za hip ozre nazaj.)* Takoj ko je zbolel, sem vpregel konje in jo ucvrl iz mesta. Med potjo sem si premislili, kupi snega, in sem obrnil, da ga še enkrat vidim in ga nasmejim. *(Se za hip ozre nazaj.)* Povedali so mi, zdravniki, kako ga je potegnilo, skupaj z ustnicami, navzdol v žalobnost. *(Stopi do trupla.)* Zdaj se pa smehlja. Saj se lahko. Vse je postoril. *(Se za hip ozre nazaj.)* Pa ve? Ne jočete. Pričkate se! Če se boste pričkale, se bo trebuh napihnil, razneslo ga bo. Umijte ga, trebuh! Hitro! Schnell! Schnell! *(Stopi do Theodrade, ki še zmeraj drži črepinje v rokah. S palcem na bradi in kazalcem na njenem podbradku potegne Theodradi spodnjo čeljust navzdol. Z drugo roko ji seže v usta.)* Zobje se ti majejo. Slab zadah imaš. Kaj si storila?

HILTRUDA: Kaj sem storila? Tvoja skleda, topla voda, oče, odpusti!

NOREC: O, seveda. Pride, pride čas za odpustke.

THEODRADA: Saj ti je, Hiltruda, vse ti je odpustil.

NOREC: To pa ne. Ne-ne.

THEODRADA: Pojdi po obleko.

HILTRUDA: *(Gre počasi s prizorišča.)* Si v redu, Berta?

BERTRADA: Kar pojdi.

NOREC: Tako se je vse po božje prekucnilo, da nisem več dvorni norec.

HILTRUDA: *(Se ustavi, obrne.)* Kje pa je, obleka?

BERTRADA: Zadaj visi.

NOREC: Ve visite. *(Se za hip ozre nazaj.)* Še zmeraj samske, neporočene, bingljate. Kočljivo, mar ne? Nekakšne lažne morale je poln ta dvor, mar ne? Ste se kdaj vprašale, čemu ta čudni samski stan in razuzdanost? *(Se za hip ozre nazaj.)* Preveč vam je skoz prste gledal.

THEODRADA: *(Gre proti Hiltrudi.)* Počakaj, pokažem ti. *(Odideta v ozadje.)*

ČETRTI PRIZOR

(Prejšnji. Bertrada, Dvorni norec.)

NOREC: Sam se je kar nekajkrat ženil. Tudi sinove je pustil od hiše pred oltar. Hčera pa ne in ne. *(Nagne glavo vznak. V ozadje.)* Tišina. Me ni. Znam biti nevidno uho. *(Bertradi.)* Bertrada, kje sta tvoja bastarda?

BERTRADA: *(Umiva truplo.)* Ne pozabita čevljev.

NOREC: *(Se približa Bertradi.)* Spet molk. Nobena nič. Delajo. *(V ozadju Theodrada strese črepinje v kovinsko posodo. Norec se prestrašen ozre nazaj. Oddahne si.)* Samo črepinje so, pa se visoko nosijo. *(Se opre na pare in se čez truplo stegne proti Bertradi.)* Prelestna visokost, žal je svet tako uštiman *(Se za hip ozre nazaj.)*, da je ženskam dano, da lahko pokrivajo le grodnico s konico mične bradice. *(Stegne roko proti Bertradinemu obrazu in ji privzdigne brado. Bertrada še naprej umiva očetovo truplo.)* Kako ti je dovolil Angilberta? Z zakramentom poroke ali brez? *(Bertrada še naprej umiva truplo. Dvorni norec jo spusti in se teatralno zasuka proti rampi.)* Počasi.

PETI PRIZOR

(Prejšnji. Theodrada in Hiltruda se vrneta iz ozadja. Hiltruda nosi čevlje, Theodrada obleko.)

NOREC: Zdaj ste še bolj samske kot ste bile. *(Se za hip ozre nazaj.)*

HILTRUDA: *(Pride do Bertrade.)* Lahko? *(Bertrada se ji odmakne, odloži spužvo na pare, vzame plenico in z njo začne sušiti truplo. Hiltruda nadene en čevelj na nogo očetovega trupla.)*

THEODRADA: Ja, kaj počneš, nesrečnica?

HILTRUDA: Res sem trapa-trapasta.

NOREC: Vaš pobožni brat ne bo trpel norčij ne traparij, ne pričkanja, ki lahko zaneti spore, požar, požare, velik ogenj po cesarstvu.

THEODRADA: Morali ga bosta dvigniti. *(Od tu naprej oblačijo truplo.)* Dvigni mu roko. Privzdigni jo, no!

NOREC: *(Theodradi.)* Tebe nisem ničesar vprašal.

HILTRUDA: Torej je res, Thea?

THEODRADA: Kaj?

HILTRUDA: Da ga bomo pokopali tu, že danes. Želel se je vrniti v St. Denis. Zakaj naglica? Zakaj?

BERTRADA: Ne ukvarjaj se s tem. Drži ga!

NOREC: V St. Denis? Še jaz sem se komajda vrnil. Zunaj so takšne nepregledne, zasnežene ravnice, da človeka zmrazi. *(Se za hip ozre nazaj.)* Pred nami so zameti, plazovi, vrtinačasti viharji, Materhorn, Materhorn, nezakonske mamice.

THEODRADA: Pozabila sem pas. *(Theodrada odide.)*

NOREC: Ti-ti-ti staro ženšče. Je čas za zabavo, je čas za pokoro in je čas za pas! *(Se za hip ozre nazaj.)* Ali kaj pogrešate slona Abul-abaza, ki ga je Karlu poklonil veliki prijatelj Harun-al-rašid? *(Se za hip ozre nazaj.)* Kako bo s pokoro?

ŠESTI PRIZOR

(Prejšnji. Brez Theodrade. Bertrada in Hiltruda držita truplo v pokončnem položaju.)

HILTRUDA: Pa zdaj?

BERTRADA: Drživa ga, je rekla.

HILTRUDA: Da ne pade. Zakaj naglica, Berta?

BERTRADA: Saj ni pomembno. Pogreb, sarkofag, epitaf? Vse to je balast! Drživa ga.

HILTRUDA: Drživa. Da ne pade kakor...

NOREC: Pada sneg. Je Januar. *(Se za hip ozre nazaj.)* Za ta mrzli, zimski čas je običajno, da pade veliko snega. Se vsaj zemlja spočije, v ognjiščih pa se zakuri. *(Vzkipi.)* Oblecite že to truplo in ne vtikajte nosu v pogreb. Na prste se privzdignem, da vas bolje vidim, trape šolane.

HILTRUDA: Ne maram tega. Thea! Zdi se mi, da visiva.

BERTRADA: Seveda visiva. Nimava besede. Drži! Življenje lahko zamižim in plavam pred njim.

HILTRUDA: Ti kar miži in sanjaj. Sedemdesetleten me je prehitel. Pustil me je trideset zamahov za sabo.

BERTRADA: Pa nisi odnehala.

HILTRUDA: Ne, nisem.

BERTRADA: Kar drži ga. Tako je prav. Tudi mene je premagal. Režal se je in ploskal po gladini.

NOREC: Kar držita. *(Se za hip ozre nazaj.)* Tako je prav. Pokončno, pokončno! Ga je treba posaditi še na prestol in ga odnesti v kapelo, kjer bo stražil, stražil, stražil, kar je ustvaril. St. Denis je passé! Kaj bi s Karlovo dušo, Karlovo zmotno voljo? *(Se za hip ozre nazaj.)* Nova etapa!!! Imamo truplo in sveto preproščino. Nobenega elitizma, ne renesanse!! Imamo karolinško miniskulo. Je pisava, samo pisava. Lepa gor ali dol, pomembno je, da je funkcionalna, usmerjena. Kaj pa naj počnemo z zavitimi pomeni glagolov? Spreganje zadostuje! *(Se za hip ozre nazaj.)* Držim-držiš-drži!

BERTRADA: *(Nenadoma poljubi očeta na čelo in stopi na rampo. Šepeta.)* Ne šepetaj mi več! Ne ploskaj mi po vodi! Rada te imam. Na pogreb, na sarkofag, na epitaf nisi dal veliko. Zato grem. Ne bom se jim uklonila. Ne bom te pokopavala. Z naglico nad naglico!!! Na sever grem. Peš, če bo treba! V sneg! K Angilbertu in k sinu grem!!! Mogoče rešimo vsaj Hiltrudo. *(Na hitro pogleda v svetlobo, ki jo obseva, in odide s prizorišča.)*

HILTRUDA: *(Zacepeta.)* Berta, ne puščaj me same. Bojim se, da pade.

NOREC: Ti si ena mala sestrice. Kaj ti je rekla mamica Fastrada, kadar si cepetala?

HILTRUDA: Ne zdržim! Padel mi bo iz rok! *(Položi truplo v ležeč položaj in steče s prizorišča.)*

SEDMI PRIZOR

(Prejšnji. Norec sam.)

NOREC: *(Stopi do trupla.)* Saj je vzorno umit in napravljen! Glej, čevlje so pa pozabile. *(Se obrne od trupla. Odločno gre na rampo. V rokah drži papir.)* Dober dan, gospe, gospodje. Čaka nas pokop, pogreb. S pogrebom se mudi. Pozabite St. Denis. Zimske razmere, slabe ceste, slaba vidljivost, zastoji, nesreče, zdrsi. Skratka kaos. *(Se za hip ozre nazaj.)* Bomo pa skidali sneg s kolovozov. Od tu do St. Denisa bo slej ko prej široka pot, za zdaj pa mi dovolite, da nekaj preberem *(Bere.)* Sklenili smo. Dopolnjeno je. Žalosten dan, dan za pogreb. V kapeli ga posadimo na prestol za večno. Tako smo določili. V roki naj drži zlato žezlo. *(Napol v petju, liturgično.)* »Le čemu človek umre in kam gre?« *(Spet govori »normalno«.)* Ste že lačni? Zvečer bo pogrebščina ob dolgi mizi. Vabljeni. *(Se za hip ozre nazaj.)* Molimo za resnicoljubno Evropo, za sveto rimsko cesarstvo, za svetega očeta, naše škofe, opate, opatinje, za naše kralje, gospodarje, za narode, ki jim bo golob na rami v uteho. Molimo za Karla, ki je bil mnenja, da je jezik kulture latinščina, insistiral pa je, da morajo narodi bistvene skrivnosti in resnice izvedeti v materinem jeziku. Zdaj torej poslušajte skrivnosti v svojem materinem jeziku, kajti latinsko ne znam: Prvič: Karl je bil pač človek pred svojim časom. Drugič: mi, njegovi preprosti nasledniki, ne zmoremo takšne naglice. Tretjič: torej ostane potrpljenje-potrpljenje-potrpljenje. Tudi vam, sinki, za hribi in hribčki, ki ste še brez škofov in nadškofov, kličem: potrpljenje. Za tolažbo, sinki, tale kos papirja. *(Se za hip ozre nazaj.)* Res je šele osnutek, a enkrat bo velik spomenik. Bo varnost, objem, toplina, gotovost, popolnost. Ob njem boste, sinki, kot se reče, en samcat, krepak fant od fare, s katerim se boste končno lahko poistovetili. Tri pole dobite iz kakovostnega papirja le pod enim, nič hudim pogojem! Spovedovali se boste grehov in se pokorili. Zatorej, sinki, kličite, ves čas kličite božje služabnike in jim grehe naštevajte. Ako jih boste, ne bo težko. *(Se za hip ozre nazaj.)* Jaz bom vedel, kje je gospodar, vi pa jejte-pijte zmerno, kar je pač na hitro dano. Ako ste v dvomih, pomislite, kako je bilo včasih. So hudo trpeli tepež s šibami, žganje z ognjem, bridki meč, črvivi les za obešanje in kljuge, zakrivljene, nabrušene kljuge za trganje mesa, človeškega mesa. Rimljani, ti nori pogani in netolerantni barbari so propadli. Njihova civilizacija je passé!!! *(Se za hip ozre nazaj.)* Vi pa ste vede ali nevede od tatvine, nečistovanj, lakomnosti, nezmernega žretja in pitja. V izogib barbarstvu bodite preprosti. Ne sprašujte! Ne vtikajte nosu v reči, ki jih ne razumete! *(Se za hip ozre nazaj.)* Mogoče se vam zdim usekan, ker se ves čas oziram nazaj. To počnem zato, ker se bojim. Bojim se, da mi kdo ne zabije noža v hrbet. *(Se za hip ozre nazaj.)* V resnici pa nisem usekan in tudi dvorni norec nisem več. Služba dvornega norca mi je bila v veliko breme, čeprav Karl – to moram priznati – ni imel prebliskov, da je Bog. Zdaj je Karl mrtev in jaz sem končno, končno *(Se za hip ozre nazaj.)* višji uslužbenec za opravljanje posebnih nalog. *(Se za hip ozre nazaj.)* Kaj je to, višji uslužbenec, se boste vprašali. Ne sprašujte in vam bo razloženo! Višji uslužbenec za opravljanje posebnih nalog je tisti, ki ga imenuje dvor ali pa se imenuje sam. Jaz sem se imenoval sam. Bolj ali manj se višji uslužbenci za opravljanje posebnih nalog moramo imenovati sami. S tem namreč najbolj nazorno izkažemo samozavest in večino za opravljanje posebnih nalog, ki jim moramo opravljati višji uslužbenci za opravljanje posebnih nalog. Dovolj sem pretrpel, dovolj povedal. Ako bi potrebovali nasvetov, uslug, me najdete zgoraj. Še enkrat vabljeni k dolgi, obloženi mizi.

(Norec se obrne in kot kakšen pomemben komisar ošabno odide s prizorišča.)

OSMI PRIZOR

(Prejšnji. Theodrada pride z zlatim kraljevskim pasom.)

THEODRADA: Berta? Hiltruda? Enajst bo ura. Končajmo. Prihajajo.

HILTRUDA: *(Se pojavi za njo.)* Bilo me je strah. Pustila me je samo. Padel bi.

THEODRADA: Prosim, dvigni očeta.

HILTRUDA: Jaz, sama?

THEODRADA: Kdo pa?

(Hiltruda privzdigne truplo. Theodrada mu opaše pas iz zlate verige. Položita ga na hrbet in odideta.)

DEVETI PRIZOR

(Prejšnji. Norec s Karlovo krono na glavi in z žezlom v rokah pride na prizorišče. Žezlo odloži k truplu in potisne pare proti rampi, da vidimo bosa stopala Karla Velikega. Norec najprej obuje truplo, potem dvigne pare od zadaj, da se spremenijo v repliko lesenega prestola, ki stoji v Palatinski kapeli. V desnico Karlovega trupla namesti žezlo, na glavo posadi krono. Obrne se proti publiki.)

NOREC: Pogreb.

(Na zadnji steni se izriše turkizno zelena črta. Norec potisne Karlovo truplo na prestolu v ozadje. Potem se obrne in gre ošabno, kakor kakšen komisar, proti rampi. Zastor pa pade.)

DRUGI DEL

PRVI PRIZOR

(Na prizorišče pride Hiltruda. V rokah nosi skledo za umivanje. Položi jo na tla. Vstopi Theodrada.)

THEODRADA: So te izprašali?

HILTRUDA: So tebe?

THEODRADA: Sta, dva sta me.

HILTRUDA: Tudi mene sta dva.

THEODRADA: Kaj si jim povedala?

HILTRUDA: Kaj pa naj bi jim povedala drugega kot to, da je bil oče zelo pobožen, Berta prav tako. Spraševali so me tudi o Angilbertu.

THEODRADA: Kaj, zaboga, jim pa ti lahko poveš o Angilbertu?

HILTRUDA: O, marsikaj! Povedala sem, da sem bila stara dve leti, ko je Angilbert zapustil dvor, povedala sem jim, da mi je to povedala Berta, povedala sem, da sta se imela rada, rada, rada...

THEODRADA: In kaj sta rekla, izpraševalca?

HILTRUDA: Zdi se mi, da sta zardela. Kaj so pa spraševali tebe?

THEODRADA: Nečednosti so spraševali. Iščejo očetov dekret.

HILTRUDA: Kakšen dekret?

THEODRADA: Tisti, ki določa, da morajo biti vsi dečki v cesarstvu deležni šol, izobrazbe.

HILTRUDA: In kje je dekret?

THEODRADA: Če bi me dali na natezalnico, jim ne bi mogla povedati. Ne vem, kje je.

HILTRUDA: Kaj pa si jim potem sploh povedala?

THEODRADA: Povedala sem jim, da naj me pustijo na miru, ker grem nazaj v samostan.

HILTRUDA: In kaj sta rekla?

THEODRADA: Nič. Odprla sta vrata in me spustila.

HILTRUDA: Berte pa ni.

THEODRADA: Berta je v redu.

HILTRUDA: Ni je bilo na pogrebu.

THEODRADA: Ha, ona je sedmi otrok.

HILTRUDA: Sedmica, odpuščanje? Rečeno je, da se ne odpušča sedemkrat temveč sedem krat sedemdesetkrat. Sedem krat sedemdesetkrat ni petsto devetintrideset. Sedem krat sedemdeset je neskončno. Ludvikovih ljudi neskončnost ne vznemirja, še manj odpuščanje.

THEODRADA: Če bi jih, bi ne izpraševali po malenkostih.

HILTRUDA: S sedmico se ukvarja Angilbert.

THEODRADA: Se.

HILTRUDA: V St. Riquierju?

THEODRADA: V St. Riquierju.

HILTRUDA: Bom šla lahko tja?

THEODRADA: Dobro veš, da ne. V samostan za ženske boš šla.

HILTRUDA: Bo šla Berta lahko z mano?

THEODRADA: Ne.

HILTRUDA: Kam bo šla pa Berta?

THEODRADA: Berta je v redu.

HILTRUDA: Je šla v St. Riquier? K Angilbertu? Peš? V sneg? V metež?

THEODRADA: Mogoče res. Berta je močna, trmasta, svojeglava.

HILTRUDA: Zakaj bi se jim pa jaz kar pustila?

THEODRADA: Zakaj pa se jim pustim jaz?

HILTRUDA: Ti si šla tja sama od sebe. Ti si opatinja. Ti si samostana vajena. Drugačna si od mene. In starejša si. Kako naj se navadim samostana? Ves čas se zaljubljam. Zdaj v enega, zdaj v drugega, zdaj v pisarja, zdaj v viteza, zdaj v barda, zdaj v sholarja, zdaj v princa, zdaj v kralja, zdaj v mornarja, zdaj v filozofa, zdaj v zgodovinarja, zdaj v arhitekta, zdaj v kamnoseka, zdaj v učnega meniha, zdaj v kmeta, zdaj v peka, zdaj v rezbarja, zdaj v krojača, zdaj v razbojnika, zdaj v eno in zdaj v drugo knjigo, Thea. (*Zajame sapo.*) Zaklenili so knjižnico. Začasno, pravijo. Zaklenili so skriptorij. Začasno, pravijo. In Einharda so peljali na razgovor.

THEODRADA: Einhardta bodo obdržali. Ludvik ga bo krvavo potreboval.

HILTRUDA: Se jim bo uklonil, Einhardt?

THEODRADA: Ko se bodo začeli klati med seboj, se bo, toliko ga poznam, umaknil.

HILTRUDA: Če se bodo topli, bo vsega konec.

THEODRADA: Zakaj bi bilo vsega kar konec?

HILTRUDA: Kaj bo z ljudmi cesarstva? Predpisana spoved? Predpisana pokora? Predpisana pohlevnost? Oče je bil širši.

THEODRADA: Bil je vojak, diplomat.

HILTRUDA: Pa vendar je znal razmišljati sedmico.

THEODRADA: Ne vem, če je je uspel odpustiti do sedemkrat. Sase je poklal. V enem dnevu je obglavil štiri tisoč petsto ljudi. Drugi pravijo, da tisoč.

HILTRUDA: Kako se lahko obglavi štiri tisoč petsto ljudi ali tisoč ljudi v enem dnevu?

THEODRADA: S sekirami.

HILTRUDA: Berta ni mislila sekir za obglavljanje, ko je govorila o zamahih.

THEODRADA: Ti nisi iz bitk. Vsa si iz knjig, Hiltruda.

HILTRUDA: Se sploh poznamo med sabo?

THEODRADA: Se in ne.

HILTRUDA: Grem lahko k tebi?

THEODRADA: V Argenteuil?

HILTRUDA: V Argenteuilu imate knjige.

THEODRADA: Z veseljem bi te vzela, knjižica.

HILTRUDA: Daj!

THEODRADA: Ne bodo pustili.

HILTRUDA: Se nas le bojijo, žensk?

THEODRADA: Ha! *(Jo objame.)*

HILTRUDA: Boš ti delala pokoro?

THEODRADA: Samostan je moja dediščina. Molitev večšina. Adieu!

HILTRUDA: Adieu, sestra.

(Theodrada odide s prizorišča.)

DRUGI PRIZOR

(Hiltruda se obrne proti prazni zadnji steni. Odide do posode za umivanje. Do pasu se sleče in se globoko pripogne k skledi za umivanje. Iz sklede jemlje knjige. Zloži jih v kup.)

HILTRUDA: Moje ime je Hiltruda. Rojena sem okrog leta sedemsto petinosemdeset, izgnana z dvora bom predstojnica samostana v Faremoutiersu. Umrla bom. Moje ime pomeni »močna v bitki«. Močna, sem povsem drugačna od očeta, ki je ostal premagan, nepismen. Je imel strah pred neskončno katedralo resnic, ki rastejo iz zapisanih besed, ali motnjo? Bi imel moč in bi popisal zmote, če bi se naučil pisati? Moč, močna v bitki, ne maram bitk. Še manj maram kralje lenuhe, ki smo jih s prestola vrgli in si naredili težka, kraljevska ogrinjala umazanije. Je to tragično, Rotruda? Je to hamartija? Lahko bi se drgnila s sirkovo krtačo in ledeno mrzlo vodo, pa ne bi sprala s sebe krivde, ki jo, kraljeva hči in vnukinja, jemljem nase. Moje ime pomeni »močna v bitki«, Thea pa trdi, da sem knjižica. Ne bijem bitk. Berem. Berem. Naj kdorkoli, ki karkoli vé o meni, na tem mestu pove svoje zadržke, predem izrečem: »Da!« Vzamem. Knjižico vzamem, dvogovor vzamem, pesem vzamem, stih, zlog, glas jemljem, metrum vzamem, duha dvorne šole vzamem in se, poročena, spustim skozi skledo, skozi tla, med razpršene obete črk. Ko berem, berem. *(Se še bolj pripogne v skledo.)* Da, vzamem! Krhki rob in tabula rasa dna, ne padam. Gibljam se. Zapestje nad porcelanom sem. Se razblinjam? Ne! Sem močna, nevidna očetova pisava? Ne, nisem! Berem.

(Izgine s prizorišča.)

(Zavesa pade.)

Ljubljana, september 2014

KRIŠTOF DOVJAK

Rojen 1.3.1967 na Švedskem. Živi v Ljubljani. Diplomiral je iz primerjalne književnosti in filozofije. Je član Društva slovenskih pisateljev in Združenja dramskih umetnikov Slovenije. Več let je bil gledališki kritik, potem hišni dramaturg v SLG Celje. Od leta 2002 je svobodni dramatik, pesnik in dramaturg. Kot dramaturg je sodeloval z večino slovenskih gledališč. Pri Cankarjevi založbi je izdal pesniški zbirki **Veter v Odiseju** (1999) in **Prometej na plakatu** (2007). Pri založbi Alica sta leta 2009 izšli knjigi **Igre iz mesta** in **Igre z dvora** z izborom šestih dramskih besedil. Akademik dr. Taras Kermauner v projektu **Rekonstrukcija in/ali reinterpretacija slovenske dramatike** obširno analizira tudi njegovo dramatiko. Leta 2011 je pri založbi UMco izšla Kermaunerjeva knjiga **Dramsko videnje(volja?) - Dovjakova dramatika**. Pod mentorskim vodstvom režiserja Mileta Koruna je bilo na AGRFT v Ljubljani (leta 2000) uprizorjeno dramsko besedilo **Belle Pâris ali obračun v Louvru**. Skladatelj Gregor Pirš je uglasbil sonete iz cikla **Opus quantum**, napisanega l. 1996, objavljenega v reviji Apokalipsa leta 2006. Glasbeno-pesniški projekt z istim naslovom je leta 2007 izšel pri Društvu slovenskih skladateljev na zgoščenki **Stičišča zvočnih svetov** in je bil predvajan na številnih evropskih radijskih postajah.

Za pisanje pesniške zbirke **Hemingwayeve ustnice**, posvečene žrtvam prve svetovne vojne in izkrcanju zaveznikov v Normandiji, za pisanje dramskih besedil: **Dedal** in **Hčere, pogreb, poroka**, ter za prevod leta 2012 napisanega dramskega besedila **Heraklej, norost** v srbski jezik (prevajalec: Ivan Antić), je avtor od Ministrstva za kulturo RS leta 2014 dobil kulturno žepnino.

Z besediloma **Heraklej, norost** in **Dedal** Dovjak nadaljuje dramsko obdelavo antičnih mitov, z dramskim besedilom **Hčere, pogreb, poroka**, ki je napisana ob tisoč dvestoti obletnici smrti Karla Velikega, pa nadaljuje dramsko obdelavo Karolingov.

Dovjakova doslej revijalno objavljena in knjižno izdana dramska besedila:

Šah-mat (Sodobnost, 1994); **Antigona** (Mentor, 1995); **Bogota-stoprvič** (Sodobnost, 1996); **Belle Pâris ali obračun v Louvru** (Sodobnost, 2000); **Pipin Mali** (Založba Alica, 2009); **Mavrična ladja pluje v Zazaradiza** (Založba Alica, 2009); **Monjoie Karla Velikega** (Založba Alica, 2009); **Antigona** (Založba Alica, 2009); **Belle Pâris ali obračun v Louvru** (Založba Alica, 2009); **Karuzo** (Založba Alica, 2009); **Nioba** (Apokalipsa, 2009); **Medeja** (Apokalipsa, 2010); **Fedra** (Apokalipsa, 2010); **Hčere, pogreb, poroka** (Apokalipsa, 2014).

NESIM TAHIROVIĆ

Rojen je 23. oktobra 1941 v Tuzli. Slikarstvo je študiral pri prof. Kostu Hakmanu v Beogradu. Ob slikarstvu se ukvarja tudi s kiparstvom in scenografijo. V svojem več kot sedeminštiridesetletnem delu je pripravil čez šestdeset samostojnih razstav in sodeloval na več kot stotih skupinskih razstavah doma in v tujini. Je dobitnik več nagrad za slikarstvo in scenografijo. Njegova dela so na ogled v številnih muzejih, galerijah in privatnih zbirkah, doma in v tujini. Živel in delal je v Italiji, na Poljskem in v Nemčiji. Je član Združenja likovnih umetnikov Bosne in Hercegovine in član Združenja likovnih umetnikov za uporabno umetnost in oblikovanje Bosne in Hercegovine. Sedaj živi in dela kot svobodni umetnik v Tuzli.

Tahirovićeve skulpture-slike, slike-skulpture brstijo, rastejo. Udejanjajo voljo po vstajenju. Ne osredotočajo se na vstajenje, ki obljublja večno varnost v nebesih, temveč se, paradoksalno, z grobimi materiali, z žebli, ki jih umetnik spreminja v niti, posvečajo vstajenju nežnosti, možnosti tukajšnjega udejanjanja prostora, v katerem ni besov. So molitev, ki prisluškuje ljudem in jih, ujete v brutalno sodobnost, božajo, tolažijo, bodrijo tudi s pomočjo nedolžne, čiste, brezmejno drzne otroške fantazije, ki jo je umetnik obdržal in jo z zrelo čutečnostjo ter modrostjo nadgradil. *

---

* Odlomek iz eseja *Žebelj-nit, ki ga je Krištof Dovjak napisal za Tahirovićevo razstavo in katalog *Obredni predmeti in skulpture* (Atelje Figure, Sarajevo, leta 2013).*